

Uit de flora van Limburg

AFLEVERING 47

J. Cortenraad & T. Mulder, p/a Waldeck Pyrmontstraat 4, 6224 LN, Maastricht

Deze aflevering van deze rubriek bevat waarnemingen van min of meer bijzondere planten in Limburg uit de jaren 2006, 2007 en 2008. Bij de naamgeving van de soorten is de nomenclatuur van de laatste Heukels' Flora van Nederland (VAN DER MEIJDEN, 2005) gevolgd. De planten zijn in dit artikel gerangschikt conform de volgorde van de families in die flora. De vondsten van G. Peeters, R. Barendse en R. Huynen zijn, tenzij expliciet iets anders is vermeld, verricht tijdens werkzaamheden voor de provinciale vegetatiekartering.

Trilgraszegge

(*Carex brizoides*)

In het noordelijk deel van de Kootspeel, een natuurgebied van Staatsbosbeheer, is naast overblijfselen van een woning in een elzenbroekbos circa 20 vierkante meter van deze plant waargenomen, evenals op andere vindplaatsen vegetatievormend (180-361, zomer 2006, R. Barendse).

Het betreft hier waarschijnlijk een na lange tijd teruggevonden groeiplaats. In het boek "Zeggen van Limburg" wordt aangegeven dat er ooit een groeiplaats bekend was nabij de Moeselpeel (HERMANS *et al.*, 1988), maar dat de locatie van die vindplaats verloren is gegaan. Het is zeer aannemelijk dat het bij de in zomer 2006 gevonden groeiplaats om dezelfde populatie gaat.

Voszegge

(*Carex vulpina*)

In een recent gegraven regenwaterbuffer in het gebied Terworm bij Heerlen is één pol Voszegge aangetroffen (194,9-321,5, zomer 2007, R. Huynen) samen met onder andere Rode waterereprijs (*Veronica catenata*), Rosse vossenstaart (*Alopecurus aequalis*) en Platte rus (*Juncus compressus*). Verder werd in een afgegraven terrein in de bebouwde kom in het gebied Douvewieën te Heerlen eveneens één pol gevonden (196,8-320,4, 2007, R. Huynen) samen met onder meer Borstelbies (*Isolepis setacea*), Bleke zegge (*Carex pallescens*) en Dwergviltkruid (*Filago minima*).

Recente vondsten uit Zuid-Limburg zijn ons niet bekend. Opmerkelijk is ook dat de nieuwe groeiplaatsen gelegen zijn buiten het Maasdal, waar de plant in het verleden gevonden is (MENNEMA *et al.*, 1985).

Middelste duivenkervel

(*Fumaria muralis boroei*)

In een omgewerkte wegberm langs een dijkje nabij Oolderhuuske (193-356, mei 2007, R. Barendse) werden circa vijf exemplaren van deze plantensoort gevonden en circa 200 exemplaren deels middenin een bietenakker nabij de grindplas De Weerd-Noord (196-358, september 2007, R. Barendse). Daarnaast werden eveneens ongeveer vijf exemplaren aangetroffen langs een verharde weg nabij Graetheide, aan de rand van een goed onderhouden heg met een vrij kale bodem (183-337, september 2007, R. Barendse).

De Middelste duivenkervel is een zeldzame plant van omgewerkte plaatsen op (verrijkte) bodems in het rivierengebied en op de zandgronden. Waarschijnlijk wordt ze ook wel verwisseld met de Gewone duivenkervel (*Fumaria officinalis*). DIRKSE *et al.* (2007) vermelden de soort als vrij zeldzaam in groenstroken in bebouwde kommen in het gebied rondom Nijmegen en Kleef. Ook in de kop van Noord-Limburg zijn enkele recente groeiplaatsen bekend.

Brave Hendrik

(*Chenopodium bonus-henricus*)

Aan de Lingbergweg te Camerig werden ten minste 21 exemplaren geteld (193-308, 18 mei 2007, M. Camphuijsen).

Een opmerkelijke vondst van deze zeer zeldzaam geworden plant waarvan zich vlakbij deze groeiplaats een kleine groep handhaaft in een wegberm. De Brave Hendrik is in heel Europa buiten het hooggebergte sterk achteruitgegaan en is ook in Nederland nog maar van zeer weinig plaatsen bekend. In 2004 is hij nog op de Sousberg bij Strucht waargenomen (CORTENRAAD & MULDER, 2006). Tijdens een intensieve kilometerhokinventarisatie in 2008 is de soort er niet meer waargenomen (mondelijke mededeling G. Verschoor).



FIGUUR 1

Hokjespeul (*Astragalus glycyphyllos*) (foto: J.C.M. Geraedts).



Fijne ooievaarsbek

(*Geranium columbinum*)

In een open pioniervegetatie op grind in het Stevolgebied nabij Stevensweert (187-347, zomer 2006, G. Peeters, eigen waarneming) werden circa 15 planten aangetroffen. Hiernaast werden enkele exemplaren gevonden op drie locaties aan de oostkant van de Stevolplas bij Stevensweert (187-347 en 188-348, zomer 2006, R. Barendse), onder andere met Graslathyrus (*Lathyrus nissolia*) en op twee locaties op een landtong in de Maas ten zuiden van Wessem met onder meer Stinkende ballote (*Ballota nigra*), Grote tijm (*Thymus pulegioides*), Kleine kaardenbol (*Dipsacus pilosus*) en Rivierhelmkruid (*Scrophularia umbrosa* subsp. *umbrosa*) (189-351, zomer 2006, R. Barendse).

Deze plant is in Zuid-Limburg zeldzaam (BLINK, 1997) en in het Maasdal in Noord- en Midden-Limburg zeer zeldzaam.

Ronde ooievaarsbek

(*Geranium rotundifolium*)

In de berm van de Kanaalweg-west nabij Aasterberg in de gemeente Echt is één exemplaar gevonden (187-345, september 2007, G. Peeters); daarnaast zijn er circa 25 exemplaren in een enigszins verrommelde berm van een bospad, de Herrenbosweg nabij de Nieuwe baan, in het gebied Tienraysche Heide gevonden (204-388, 27 juni 2007, G. Peeters, eigen waarneming). Op deze locatie staat de soort samen met onder andere Sint-Janskruid (*Hypericum perforatum*), Kleine ooievaarsbek (*Geranium pusillum*), Akkervergeet-me-nietje



FIGUUR 2

Grijze mosterd (*Hirschfeldia incana*) (foto: R. Barendse).

(*Myosotis arvensis*), Gewone braam (*Rubus fruticosus*), Gestreepte witbol (*Holcus lanatus*) en Gewoon struisgras (*Agrostis capillaris*).

Bijzonder is vooral de groeiplaats van deze ooievaarsbek bij Tienray in het zandgebied van Noord- en Midden-Limburg, aangezien de plant tot nu toe vooral in het Maasdal in Zuid-Limburg (BLINK, 1997) en in mindere mate in Midden-Limburg gevonden is.

Stijve Wolfsmelk

(*Euphorbia stricta*)

Op een zonnig deel van een grindig parkeerterrein te Epen stuitte de vinders op meer dan 40 exemplaren in een ruigte (191-309, voorjaar 2007, G. Verschoor en L. Wortel). Het terrein wordt regelmatig gebruikt voor het parkeren van opleggers. Dit wijst erop dat de zaden waarschijnlijk aangevoerd werden uit het buitenland. In 2008 werden enkele exemplaren gevonden op een nieuw aangelegd dijkje in het Grensmaasdal nabij Meers (179,4-329,8, zomer 2008, R. Barendse). De dichtstbijzijnde groeiplaatsen bevinden zich in de Eifel en langs de Rijn ter hoogte van Keulen (bron: floraweb.de, november 2009). In Nederland is de plant zeer zeldzaam in het oostelijk deel van het Rijnsysteem (MENNEMA *et al.*, 1980); vindplaatsen die tot op zekere hoogte aansluiten op het Duitse areaal langs de Rijn.

Gevlekt hertshooi

(*Hypericum maculatum* subsp. *maculatum*)

Circa vijf exemplaren van Gevlekt hertshooi werden aangetroffen langs een bospad in de Platte Bosschen (196-313, zomer 2006, R. Huynen). De plant is hier ook in 1997 aangetroffen. Tevens werden vele honderden exemplaren op diverse plaatsen in grazige bermen en taluds nabij Baneheide gevonden (196-314, 196-315 en 197-314; zomer 2006, R. Huynen).

Dit zijn opnieuw enkele vondsten van deze plant die aan het einde van de 20^e eeuw met zekerheid op diverse plaatsen in zuidoostelijk Zuid-Limburg vastgesteld is (CORTENRAAD, 1993). In de aansluitende delen van België en Duitsland wordt de plant ook regelmatig aangetroffen.

Hokjespeul

(*Astragalus glycyphyllos*)

Langs het kanaal Wessem-Nederweert tussen de Napoleonsweg N273 en de Maas werd Hokjespeul [figuur 1] op vier verschillende grazige plekken aan de rand van struiken of boomspiegels met ongeveer tien exemplaren waargenomen (187-354 en 188-353, zomer 2006, R. Barendse).

Uit het Midden-Limburgse Maasdal waren al eerder vondsten bekend van deze plant onder meer bij Beegden en Thorn (CORTENRAAD & MULDER, 2003). Het lijkt erop dat de plant zich hier uitbreidt.

Grijze mosterd

(*Hirschfeldia incana*)

In een ruderaal vegetatie op een talud van de onlangs verhoogde brug over het Julianakanaal in de gemeente Echt vond G. Peeters (187-346,

FIGUUR 3

Teer guichelheil (*Anagallis tenella*) (foto: J.C.M. Geraedts).

FIGUUR 4

Waterpunge (*Samolus valerandi*) (foto: J.C.M. Geraedts).

september 2007) enkele tientallen planten Grijs mosterd [figuur 2]. Eenzelfde aantal stond in een ruderaal berm van de Oude Lakerweg in Echt, nabij het bedrijventerrein (187-346, september 2007, G. Peeters). Hiernaast werden enkele planten gezien langs een recent ingericht deel van de Vulensbeek nabij Pey in de gemeente Echt (190-344, 18 september 2007, G. Peeters). Verder was de plant zeer talrijk in open bermen langs een vernieuwd fietspad, tussen Bergen en Afferden, en kwam hier soms samen met Muurbloemmosterd (*Coicya monensis*) voor (200-395, 200-405 en 195-405, zomer 2007, J. Cortenraad).

De Grijs mosterd is evenals de Muurbloemmosterd een Zuid-Europese plant die zich naar het noorden uitbreidt. Ze wordt de laatste jaren in Nederland steeds meer gevonden, zoals onder meer uit waarnemingen op de internetapplicatie Waarneming.nl (juni 2009) blijkt. Uit Limburg wordt de plant nog maar weinig gemeld. Dit is ten dele toe te schrijven aan de gelijkenis die ze vertoont met andere, meer algemeen voorkomende geelbloeiende kruisbloemigen, zoals Zwarte mosterd (*Brassica nigra*). Iets vergelijkbaars geldt overigens ook voor de Muurbloemmosterd, die in Noord-Limburg waarschijnlijk meer te vinden is dan tot nu toe gedacht.

Vijf soorten van vennen en natte laagten

Teer guichelheil (*Anagallis tenella*), Dwergbloem (*Centunculus minimus*), Waterpunge (*Samolus valerandi*), Draadgentiaan (*Cicendia filiformis*) en Koprus (*Juncus capitatus*).

De laatste tien jaren of daaromtrent worden er op vochtige tot natte plaatsen op zandgronden in vooral Midden- en Noord-Limburg maatregelen genomen om vennen en natte laagten te herstellen. Daarbij komen regelmatig bijzondere pioniersoorten op uit de zaadvoorraad in de bodem. Onderstaande vondsten uit het Midden-Limburgse getuigen daarvan.

Teer guichelheil [figuur 3] werd massaal bloeiend gevonden rond een recent gegraven poel in een extensief beweide grasland in het Keversbroek nabij Baexem (187,7-360,6, 16 juni 2007, G. Peeters, eigen waarneming, op aanwijzing van A. Frencken). Tevens werden enkele tientallen exemplaren op lemig zand in een recent geplagd natuurontwikkelingssterrein in het Keversbroek langs de Zandstraat nabij Kelpen gevonden (185,4-360,1; 16 juni 2007, G. Peeters, eigen waarneming, op aanwijzing van A. Frencken) en op diverse plekken in een enkele jaren geleden geplagd natuurontwikkelingssterrein in het Heykersbroek nabij Ell (182-385, 24 juni 2007, G. Peeters samen met J. Klinckenberg, eveneens op aanwijzing van A. Frencken). Op de laatste plek groeiden ook diverse exemplaren van de Waterpunge (*Samolus valerandi*) [figuur 4].

Van Dwergbloem werden tientallen exemplaren gevonden in het eerder genoemde natuurontwikkelingssterrein in het Keversbroek (185-360; 16 juni 2007, G. Peeters, eigen waarneming).

Tenslotte werden hier ook duizenden exemplaren Koprus [figuur 5] aangetroffen (185-360; 16 juni 2007, G. Peeters, eigen waarneming). Deze soort is in Limburg slechts eenmaal eerder vóór 1950 in het zuiden van de provincie gevonden (MENNEMA *et al.*, 1980).

FIGUUR 5

Koprus (*Juncus capitatus*) (foto: J.C.M. Geraedts).



Frans walstro

(*Galium parisiense*)

Er is een vondst gemeld van circa 20 exemplaren van deze plant, samen met onder andere Zomerbitterling (*Blackstonia perfoliata*) en Scherpe fijnstraal (*Erigeron acris*), in een grazige berm van de A76 nabij Kommert te Heerlen (194,99-320,81, zomer 2007, R. Huynen). Daarnaast zijn circa 60 planten gezien, samen met onder meer Klavervreter (*Orobancha minor*) en Zilverhaver (*Aira caryophyllea*), in een talud van de A76 nabij Benzenrade (196,20-318,89, zomer 2007, R. Huynen) en verder circa 500 planten, samen met onder andere Zomerbitterling, Bijenorchis (*Ophrys apifera*), Platte rus (*Juncus compressus*), Fraai duizendguldenkruid (*Centaureum pulchellum*) en *Hieracium x brachiatum*, in een soortenrijk talud van de A76 nabij Terworm aan de noordwestzijde van Heerlen (193,90-322,45 tot 194,06-322,24, zomer 2007, R. Huynen).

Van deze als wachtkamersoort aangeduide plant mag op basis van deze vondsten wel worden geconcludeerd dat zij is ingeburgerd. De dichtstbijzijnde groeiplaats ligt bij Düren in Duitsland waar ze talrijk voorkomt op een voormalig spoorterrein (zie onder meer flora-web.de, november 2009).

Dodemansvingers

(*Oenanthe crocata*)

Gedurende de vegetatiekartering van de provincie Limburg is een vijftal exemplaren gevonden van de Dodemansvingers [figuur 6] op de oever van een Maasplas bij Roermond (195,6 – 356,9, zomer 2007, R. Barendse).

Het betreft een zeer opmerkelijke vondst van deze soort die in Noord-





FIGUUR 6

Dodemansvingers (Oenanthe crocata) (foto: R. Barendse).

Frankrijk, België en Nederland in het kustgebied voorkomt langs waterlopen (LAMBINON *et al.*, 1998). Ze is in Nederland voor het eerst waargenomen in 1975 en breidt zich langs de kust langzaam uit. In het westen van Frankrijk groeit ze overigens ook verder weg van de kust langs rivieren. Met de vondst van de Stekende bies in 2007 (PEETERS, 2009) dus een tweede 'kustplant' in het Maasplassengebied.

Slipbladige kaardebol

(*Dipsacus laciniatus*)

Circa 20 planten werden aangetroffen op een talud van een oude afrit van de A2 nabij Oud-Roosteren, in een ruderaal vegetatie waarin onlangs jonge boompjes zijn aangeplant (185-343, 19 juni 2007, G. Peeters). Daarnaast werden circa 20 planten gevonden in een met ruigte en ruderaal vegetaties begroeide waterbuffer langs de Holtum-Noordweg in het uitbreidingsgebied van het bedrijventerrein Holtum-Noord ten noorden van het bestaande bedrijventerrein tussen de A2 en het Julianakanaal (185-341, 4 juni 2007, G. Peeters). Verder zijn enkele tientallen exemplaren gevonden in een ruderaal vegetatie met veel Grote brandnetel (*Urtica dioica*) tussen muren en funderingen op het voormalige binnenterrein van de kasteelruïne in Valken-

burg (186-319, 4 juli 2007, G. Peeters, eigen waarneming).

Na eerdere meldingen uit vele delen van de provincie van soortgelijke plaatsen als bovenstaande, weer enkele vondsten van deze soort die haar inburgeringscertificaat nu wel heeft verdiend. Inmiddels zijn nog een stuk noordelijker langs de Waal ten oosten van Nijmegen tientallen exemplaren van deze soort in een ruig grasland aangetroffen (DIRKSE *et al.*, 2007). De dichtstbijzijnde vindplaatsen in Duitsland bevinden zich volgens floraweb.de (november 2009) langs de Rijn nabij Duisburg en langs de Ruhr.

Moesdistel

(*Cirsium oleraceum*)

Nabij de noordoostelijke rand van de bebouwde kom van Beek werden circa 15 exemplaren van de Moesdistel ontdekt in een bermgreppel langs de Prins Mauritslaan (328-184, zomer 2008, B.P. Jansen).

De Moesdistel komt in deze provincie alleen in Zuid-Limburg voor, over het algemeen langs waterlopen, in natte bossen en in natte graslanden. Deze groeiplaats wijkt af aangezien de bermgreppel in Beek geen permanent natte groeiplaats is en laat zien dat er waarschijnlijk aanzienlijk meer potentiële groeiplaatsen van de Moesdistel voorhanden zijn.

OPROEP

Wederom roepen wij eenieder op om nieuwe meldingen van bijzondere soorten door te geven aan de tweede auteur. Bij voorkeur via een e-mail naar torbenmulder@hotmail.com. Wij zijn in het bijzonder geïnteresseerd in sterk bedreigde soorten en in opmars zijnde nieuwkomers. Wij houden ons het recht voor om van de binnengekomen waarnemingen een selectie te maken voor publicatie in een volgende aflevering van deze rubriek en danken de inzenders die reageerden op onze vorige oproep.

Summary

ON THE FLORA OF LIMBURG

Part 47

This article discusses observations of rare or otherwise remarkable plant species in the Dutch province of Limburg, reported over the years 2006 to 2008. Most of the species discussed are rare or very rare in the Netherlands as a whole. Three plant species, *Galium parisiense*, *Oenanthe crocata* and *Euphorbia stricta*, were recorded for the first time in the province. The authors conclude that two species, *Galium parisiense* and *Dipsacus laciniatus*, although still rare, can now be regarded as native species at least for the province of Limburg.

Literatuur

- BLINK, E.N., 1997. Atlas van de Zuid-Limburgse flora 1980-1996. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht.
- CORTENRAAD, J.H.P., 1993. Gevlekt hertshooi inheems in Zuid-Limburg. Natuurhistorisch Maandblad 82(3): 65-67
- CORTENRAAD, J.H.P. & T.J.D. MULDER, 2003. Uit de flora van Limburg. Aflevering 43. Natuurhistorisch Maandblad 92 (7):190-192.
- CORTENRAAD, J.H.P. & T.J.D. MULDER, 2006. Uit de flora van Limburg. Aflevering 45. Natuurhistorisch Maandblad 95 (12):269-273.
- DIRKSE, G.M., S.M.H. HOCHSTERNBACH & A.I. REIJERSE, 2007. Flora van Nijmegen en Keef 1800-2006. Catalogus van soorten met historische vindplaatsen en recente verspreiding. Het Zevendal, Mook.
- HERMANS, J., H. HILLEGERS, P. SPREUWENBERG & W. DE VEEN, 1988. De Zeggen van Limburg. Stichting Uitgeverij KNNV/ Natuurhistorisch Genootschap.
- LAMBINON, J., J.E. DE LANGHE, L. DELVOSALLE, & J. DUVIGNEAUD, 1998. Flora van België, het Groothertogdom Luxemburg, Noord-Frankrijk en de aangrenzende gebieden (Pteridofyten en Spermatofyten). Nationale Plantentuin van België, Meise.
- MEIJDEN, R. VAN DER, 2005. Heukels' Flora van Nederland. Wolters-Noordhoff, Groningen/Houten.
- MENNEMA, J., A.J. QUENÉ-BOTERENBROOD & C.L. PLATE, 1980. Atlas van de Nederlandse Flora deel 1. Uitgeverij Kosmos, Amsterdam.
- MENNEMA, J., A.J. QUENÉ-BOTERENBROOD & C.L. PLATE, 1985. Atlas van de Nederlandse Flora deel 2. Zeldzame planten. Uitgeverij Kosmos, Amsterdam.
- PEETERS, G.M.T., 2009. Nieuw voor Limburg: Stekende bies. Natuurhistorisch Maandblad 98 (10):202-203.